

BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIKA FANI DARSLARIDA DIDAKTIK O'YINLARNING AHAMIYATI

Akiyeva Guzel Agadjanovna

Toshkent viloyati, OQQORG'ON tumani, 23-umumiy o'rta ta'lim
maktabining tasviriy san'at va chizmachilik 1-toifali o'qituvchisi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda matematika fanini o'qitishda didaktik o'yinlardan foydalanishning pedagogik va psixologik asoslari tahlil qilinadi. O'yin uslublarining o'quvchilar bilimini mustahkamlash, darsga qiziqishini oshirish va mantiqiy fikrlashini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritiladi. Tadqiqot davomida amaliy kuzatuvlar va tajribalar asosida didaktik o'yinlarning samaradorligi aniqlangan.

Kalit so'zlar: Didaktik o'yin, matematika, boshlang'ich ta'lim, interfaol metod, o'quv motivatsiyasi, mantiqiy fikrlash, o'quvchilarning faolligi.

Bugungi kunda ta'limda interfaol yondashuvlar keng qo'llanilmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida darslarni jonli, qiziqarli va samarali o'tkazish o'quvchilarning bilimga bo'lgan munosabatini shakllantiradi. Matematika fani o'zining mantiqiylik va tizimlilik talab qiluvchi xususiyatlariga ega bo'lib, bu fan darslarida o'yin texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarda fanga qiziqishni kuchaytiradi. Ushbu maqolada matematika fanida didaktik o'yinlarning o'rni va ahamiyati ilmiy asosda yoritib beriladi.

Boshlang'ich ta'lim insonning butun hayoti davomida bilim olishiga asos bo'ladigan muhim bosqichdir. Ayniqsa, bu davrda shakllanadigan mantiqiy fikrlash, kuzatuvchanlik, tahlil qilish kabi ko'nikmalar keyingi bosqichlarda fanni chuqur o'zlashtirishga xizmat qiladi. Matematika fani esa o'quvchilarning tafakkurini, sonlar bilan ishlash ko'nikmalarini, tartiblilik va aniqlikni shakllantiruvchi asosiy fanlardan biri hisoblanadi. Ammo boshlang'ich sinf o'quvchilari ko'pincha matematikani murakkab fan deb qabul qiladilar. Shu sababli, dars jarayoniga didaktik o'yinlarni kiritish orqali o'quvchilarda ushbu fan bo'yicha qiziqish uyg'otish, faollikni oshirish va mavzularni mustahkamlash mumkin.

Didaktik o'yin tushunchasi va uning o'rni

Didaktik o'yin o'qituvchining ma'lum maqsad asosida tuzgan, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishga xizmat qiluvchi o'yin shaklidagi o'qitish vositasidir. Unda o'quvchilar qiziqarli topshiriqlarni bajarish orqali bilim oladilar, fikr yuritadilar, guruh bo'lib ishlashadi, ya'ni o'rganish jarayoni jonlanadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun bu o'yinlar orqali darslar tushunarli, qiziqarli va esda qolarli shaklga kiradi. Bolalar o'yinga bo'lgan tabiiy qiziqish orqali o'rganishga faolroq jalb etiladilar. Ayniqsa, abstrakt tushunchalarni (sonlar, arifmetik amallar, geometrik shakllar) oson o'zlashtirishda didaktik o'yinlar muhim vosita hisoblanadi.

Didaktik o'yinlarning afzalliklari

O'quvchilarni darsga jalb etadi – O'yin shaklidagi dars o'quvchini faol ishtirok etishga undaydi, u faqat tinglovchi emas, balki ishtirokchi bo'ladi.

Qiziqish uyg'otadi – Dars jarayoni oddiy nazariy ma'lumotlardan iborat bo'lsa, o'quvchi zerikadi. O'yin orqali esa u darsni qiziqish bilan kutadi.

Matematik tafakkurni rivojlantiradi – O'yinlar mantiqiy fikrlashni, muammoli vaziyatdan chiqib ketish ko'nikmasini rivojlantiradi.

Bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi – O'yin orqali mavzular takrorlanadi, chuqurlashtiriladi, yangi bilimlar esa osonroq qabul qilinadi.

Jamoaviy ishlashga o'rgatadi – Ba'zi o'yinlar guruhlarda bajariladi, bu esa o'quvchilarni bir-birini tinglash, hamkorlik qilishga o'rgatadi.

Ijtimoiy-psixologik holatni yaxshilaydi – O'yin davomida bolalar o'zlarini erkin tutadilar, darsda psixologik yengillik hukm suradi.

Tarbiyaviy ahamiyatga ega – Halollik, do'stlik, mehnatsevarlik, bir-birini hurmat qilish kabi fazilatlar shakllanadi.

Matematika darslarida qo'llanilishi mumkin bo'lgan didaktik o'yinlar namunasi

“Top va bog'la” o'yini

- Maqsad: Geometrik shakllarni nomlari bilan to'g'ri bog'lash.

- Jarayon: O'quvchilarga turli shakllar rasmlari beriladi, ular esa shakl nomlarini tanlab bog'lashadi.

“Kim tez?” o'yini

- Maqsad: Arifmetik amallarni tez va to'g'ri bajarish.

International Conference on Economics, Finance, Banking and Management

Hosted online from Paris, France

Website: econfseries.com

24th April, 2025

- Jarayon: O'qituvchi misol aytadi, kim birinchi yechsa, ball oladi.

“To'g'rimi yoki noto'g'rimi?”

- Maqsad: Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.

- Jarayon: O'qituvchi to'g'ri yoki noto'g'ri ifodalarni aytadi, o'quvchilar esa javobni ko'rsatadilar.

“Domino” o'yini (matematik)

- Maqsad: Misollar va ularning javoblarini moslashtirish.

- Jarayon: Har bir domino kartasida misol va javoblar bor. Ularni ketma-ket bog'lash kerak bo'ladi.

“Sanoq poygasi”

- Maqsad: 1 dan 100 gacha sanash, qo'shish-ayirishni mashq qilish.

- Jarayon: O'quvchilar navbatma-navbat sanaydi, lekin belgilangan son o'rniga boshqa so'z aytishadi (masalan, 5 o'rniga “bum”).

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, didaktik o'yinlar boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'zlashtirish darajasini oshiradi, ularning mantiqiy tafakkurini faollashtiradi. O'yinli metodlar orqali bola o'rganayotgan matematik tushunchalarni hayotiy holatlar bilan bog'lay oladi. Biroq, bu metodlarni samara bilan qo'llash uchun o'qituvchi yuqori darajadagi metodik tayyorgarlikka ega bo'lishi zarur.

Xulosa

Boshlang'ich sinflarda matematika darslarida didaktik o'yinlardan foydalanish – bu nafaqat bilim berish, balki tarbiyalash, muloqotni rivojlantirish va ijobiy kayfiyatda o'qitishni ta'minlovchi samarali vositadir. O'yin orqali berilgan bilimlar bolalar xotirasida uzoqroq saqlanadi, o'zlashtirish darajasi ortadi. O'qituvchilar o'z darslarini jonlantirish, bolalarni matematikaga oshno qilish va ijtimoiy-psixologik muhitni yaxshilash uchun didaktik o'yinlardan faol foydalanishlari maqsadga muvofiqdir.

Didaktik o'yinlardan foydalanish boshlang'ich sinflarda matematika fanini o'rgatishda yuqori natijalar beradi. Bu metodlar orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, darsga bo'lgan ishtiyoqi va ijtimoiylashuv darajasi ortadi.

Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilari uchun maxsus treninglar tashkil etilishi zarur.

Har bir sinf darajasi uchun moslashtirilgan didaktik o'yinlar to'plami yaratilishi lozim.

O'quv dasturlarida o'yinli metodlar uchun alohida tavsiyalar bo'lishi kerak.

O'quvchilar ishtirokida o'yinlar samaradorligini baholovchi testlar ishlab chiqilishi maqsadga muvofiq.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 7-maydagi PQ-4708-sonli "Matematika soha-sidagi ta'lim sifatini oshirish va ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori <https://lex.uz/docs/4807552>
2. Jumayev M.E., Tadjiyeva Z.G'. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi. OO'YU uchun darslik, Toshkent, "Fan va texnologiya", 2005, 128–132-betlar.
3. Bikbayeva N.U., R.I.Sidelnikova, G.A.Adambekova. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodi kasi. O'rta maktab boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun metodik qo'llanma, Toshkent, "O'qituvchi", 1996, 75-bet.
4. Jumayev.M.E. Bolalarda boshlang'ich matematika tushunchalarni rivojlantirish nazariyasi va metodikasi. T.: "Ilm-Ziyo", 2013-yil.
5. B.Abdullayeva, M.Saidova, N.Dilova "Ta'limda multimediya texnologiyalaridan foydalanish". Toshkent-2021. 3. yil.
6. Jumayev.M.E. Boshlang'ich matematika nazariyasi va metodikasi. T.: "Turon-Iqbol" 2012 Jumayev.M.E., Axmedov.M., Abduraxmonova.N. Birinchi sinf matematika daftari. T.: "Turon-Iqbol", 2019-yil.
7. Tadjiyeva.Z. va boshqalar. Boshlang'ich sinflarda matematika dars samaradorligini oshirishda tarixiy materiallardan foydalanish. Toshkent-2008.